

Nr 69.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer; given Stockholms slott den 15 januari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—3:o) hemställt.

GUSTAF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anmäler följande frågor om understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer och anför därvid:

Justitiedepartementet.

1:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 14 mars 1931 dagtecknad skrift har vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Anders Petter Andersson Lindqvists änka, Ingrid Maria Lindqvist, född Svendsdotter, anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Bihang till riksdagens protokoll 1932. 1 saml. 57 häft. (Nr 69—71.)

Ang. pension åt vaktkonstapeln A. P. Andersson Lindqvists änka, Ingrid Maria Lindqvist.

1

Av handlingarna i ärendet framgår, att mannen Lindqvist, som var född den 1 november 1845, inträtt i fångvårdens tjänst den 20 november 1873, förordnats till vaktkonstapel vid dåvarande straffängelset, sedermera tvångsarbetsanstalten i Karlskrona den 27 april 1877 samt konstituerats till ordinarie vaktkonstapel den 19 december 1882; att han efter mer än 37 års anställning avgått ur tjänsten med utgången av januari månad 1911 mot åtnjutande av årlig pension av 800 kronor; att han icke varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa; att Lindqvist, som avlidit i februari månad 1931, efterlämnat hustru och en dotter; att bouppteckningen efter mannen utvisar brist i boet; att änkan, som är född den 11 december 1849, enligt intyg av pastorsämbetet i Karlskrona stadsförsamling är medellös och i behov av allt det understöd, som kan beredas henne; samt att änkan icke har barn eller nära anhörig, som är i stånd att bidra till hennes uppehälle.

Fångvårdsstyrelsen, som i ärendet avgivit utlåtande den 11 april 1931, har därvid anfört, att sökandens ömmande omständigheter — särskilt hennes höga ålder och tilltagande skröplighet — syntes påkalla understöd från statsverkets sida. I liknande fall hade riksdagen vid upprepade tillfällen beviljat änkor efter bevakningsmän vid fångvården ekonomisk hjälp på deras ålderdom. Styrelsen ville särskilt erinra, att 1928 års riksdag enligt skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 juni 1928, nr 354, punkt 1, efter proposition av Kungl. Maj:t beviljat understöd å allmänna indragningsstaten åt två vaktkonstapelsänkor under deras återstående livstid, varvid understödsbeloppen för envar av nämnda änkor bestämts till 384 kronor för år, oavsett dyrtidstillägg. Då emellertid någon proposition i ämnet icke syntes kunna ifrågakomma till 1931 års riksdag, men änkan med hänsyn till hennes höga ålder och svaga hälsotillstånd snarast syntes vara i behov av understöd, hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte av för ändamålet tillgängliga medel bevilja änkan ett tillfälligt understöd till belopp, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt.

Statskontoret har i infordrat utlåtande den 11 maj 1931 anfört, att med hänsyn till föreliggande omständigheter och då, såsom fångvårdsstyrelsen erinrat, riksdagen i flera fall under liknande förhållanden beviljat änkepensioner — i vilket avseende statskontoret framhållit, att 1931 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts i proposition nr 93, punkt 1, framlagda förslag om pension åt förre vaktkonstapeln F. J. Hanssons änka — statskontoret ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Ingrid Lindqvist finge från och med den 1 mars 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 384 kronor. Statskontoret har ock anslutit sig till fångvårdsstyrelsens hemställan om anvisande av ett tillfälligt understöd, vilket lämpligen syntes bära utgå av andra huvudtitelns anslag till extra utgifter

och ersättas från allmänna indragningsstaten, sedan den föreslagna pensionen beviljats.

Genom beslut den 16 juli 1931 har Kungl. Maj:t tillerkänt Ingrid Lindqvist ett tillfälligt understöd av 384 kronor, att av fångvårdsstyrelsen bestridas från det under riksstatens andra huvudtitel uppförda reservationsanslaget till extra utgifter.

Såsom ämbetsverken erinrat, har riksdagen vid upprepade tillfällen berett årliga pensioner åt änkor efter bevakningsmän vid fångvården, vilka icke varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Även i det nu föreliggande fallet synas mig förhållandena vara sådana, att pension bör utverkas av riksdagen. *Departements-
chefen.*

Vad understödsbeloppet angår, torde detsamma, på sätt myndigheterna hemställt, böra bestämmas till 384 kronor och utgå från allmänna indragningsstaten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att före vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Anders Petter Andersson Lindqvists änka, Ingrid Maria Lindqvist, född Svensdotter, må, räknat från och med den 1 mars 1931, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 384 kronor; dock med skyldighet för henne att vidkännas avdrag med beloppet av det tillfälliga understöd å 384 kronor, som hon tilldelats jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 16 juli 1931.

Kommunikationsdepartementet.

2:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 3 februari 1931 dagtecknad skrift har förre stationsmästaren vid statens järnvägar Jöns Esbjörn Lundqvists änka, Linda Charlotta Lundqvist, född Vesterberg, anhållit att bliva tillerkänd pension eller årligt understöd.

*Ang.
pension åt
förre stations-
mästaren J. E.
Lundqvists
änka, Linda
Charlotta
Lundqvist.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

Jöns Esbjörn Lundqvist, som var född den 3 november 1848 och avled den 8 februari 1926, hade varit anställd vid statens järnvägar under en tid av 39 år, därav såsom ordinarie stationskarl från och med den 1 mars 1875 till den 1 november 1886 samt såsom stationsmästare från och med sist-sagda dag intill sin avgång den 1 december 1913. Han hade varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa men, då han år 1904 in-

gått äktenskap med sökanden, hade han uppnått en levnadsålder av 55 år, på grund varav delägarrätt i kassan för erhållande av pension åt sökanden vid sagda tid icke kunnat vinnas utan erläggande av avsevärda tilläggsavgifter.

Sökanden är född den 2 juli 1873 och barnlös. Enligt intyg, vars riktighet bestyrkts av komministern inom den församling, där sökanden är kyrkoskriven, har hon, som enligt läkarintyg lider av allmän klenhet på grund av genomgången lungsot m. m., endast haft tillfälligt lättare sömnadsarbete och icke åtnjutit annat understöd än från »Föreningen Gör godt» vid jultiden 1930.

Järnvägsstyrelsen, som den 25 februari 1931 avgivit utlåtande i ärendet, har därvid erinrat, att riksdagen tidigare i olika fall beviljat understöd under likartade förhållanden som de nu förevarande, d. v. s. då pensionsrätt icke förelegat, enär äktenskapet ingåtts efter den tid, då enligt gällande bestämmelser äktenskap skulle hava slutits för att i vanlig ordning medföra pensionsrätt för änkan. Med hänsyn härtill och i betraktande av mannens långa anställningstid vid statens järnvägar har styrelsen ansett sig böra förorda, att Linda Lundqvist tillerkändes något understöd av trafikmedel. Detta understöd borde, i överensstämmelse med vad som under senare år skett i liknande fall, bestämmas till 444 kronor årligen, att utgå så länge hon befunne sig i sitt nuvarande änkestånd.

Statskontoret har i infortrat utlåtande i ärendet av den 28 mars 1931 anfört, att skäl syntes föreligga för beredande av någon pension av statsmedel åt sökanden. Statskontoret har tillstyrkt järnvägsstyrelsens förslag och därvid föreslagit pensionens utgående från och med ingången av år 1931.

*Departements-
chefen.*

Såsom järnvägsstyrelsen erinrat, har riksdagen tidigare i vissa fall beviljat pension åt änka efter befattningshavare i statens tjänst under likartade förhållanden som de nu förevarande, d. v. s. då med hänsyn till mannens ålder vid äktenskapets ingående detta icke medfört pensionsrätt för änkan. På grund härav och med beaktande jämväl av övriga i ärendet åberopade omständigheter anser jag mig böra tillstyrka, att änkan Lundqvist, som befinner sig i knappa omständigheter, tillerkännes något understöd av statsmedel. Understödet synes mig böra bestämmas till det av järnvägsstyrelsen ifrågasatta beloppet samt utgå av trafikmedel från och med ingången av år 1931.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre stationsmästaren vid statens järnvägar Jöns Esbjörn Lundqvists änka, Linda Charlotta Lundqvist, född Vesterberg, må, räknat från och med den 1 januari

1931, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, av trafikmedel uppbära en årlig pension av 444 kronor.

Jordbruksdepartementet.

3:o.

I en till domänstyrelsen ställd och av styrelsen jämte eget utlåtande den 2 februari 1931 överlämnad skrift har extra jägmästaren Ernst Richard Hedeby's änka, Greta Hedeby, född Danckwardt-Lillieström, hemställt om beredande av pension åt henne och makarnas fem minderåriga barn.

*Ang.
uppfostrings-
bidrag åt
extra jäg-
mästaren
F. R. Hedeby's
minderåriga
barn.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

Hedeby, som var född den 1 februari 1889, förordnades, efter att hava avlagt avgångsexamen från skogshögskolan den 31 mars 1917, den 12 april samma år till extra jägmästare. Hans effektiva tjänstgöring inom domänverket från sistnämnda dag till dödsdagen den 11 september 1929 omfattade sammanlagt 6 år 3 månader 19 dagar. Därjämte tjänstgjorde han under tiden 11 januari—15 juli 1918 samt 25 oktober 1918—31 januari 1921 hos bränslekommissionen såsom distriktschef i Mjölby distrikt, varigenom hans sammanlagda effektiva statstjänst uppginge till 9 år 1 månad. Med inberäknande av jämväl den tid, under vilken arbete ej kunde beredas honom, utgjorde anställningstiden 12 år 5 månader. Dessutom hade Hedeby under de senare åren av sin levnad med stöd av anslag från fonden för skogsvetenskaplig forskning utfört vissa undersökningar av ekens stamform och ekonomiska utnyttjande. Rektorn vid skogshögskolan, professorn T. Jonson, som på uppdrag av fondens styrelse haft att följa denna undersökning, hade i avgivet intyg lämnat Hedeby's forskningsarbete ett synnerligen gott vitsord, samt däri meddelat, att enligt professor Jonsons mening de ur fonden beviljade anslagen icke synts hava täckt kostnaderna ens för själva materialinsamlingen och sålunda än mindre för bearbetningen, varför åtminstone den senare måst utföras med uppoffring av Hedeby's egna tillgångar.

Vid sitt frånfälle hade Hedeby alltsedan den 1 april 1927 åtnjutit avlöning enligt tjänstegrupp 7, löneklass III, i löneplanen för extra befattningshavare vid domänverket. Enär Hedeby under de fyra sista månaderna av år 1929 erhållit förordnande å assistenttjänst inom lönegrupp C i nämnda löneplan, hade hans avlöning vid dödstillfället utgått efter 4,284 kronor för år jämte därå belöpande dyrtidstillägg.

Enligt bevis från pastorsämbetet i Mjölby efterlämnade Hedeby såsom sterbhusdelägare förbemälda änka, född den 12 oktober 1893, ävensom följande 5 minderåriga barn: Beck Stig Axel, född den 5 oktober 1919, Claes Per Ake, född den 17 februari 1921, Erik Ulf Rickard, född den 22 oktober 1923, Britta Margareta, född den 26 juli 1925, och Gunilla Maria Augusta, född den 26 februari 1927.

Sedan boet efter Hedeby avträtts till urarvskonkurs, uppginge enligt bouppteckningen, som förrättats av gode mannen i konkursen, boets tillgångar till 14,371 kronor 23 öre, därav kontanta medel 85 kronor, personlig lös-

egendom 860 kronor, fordringar (avlöningsmedel) 426 kronor 23 öre och livförsäkringar 13,000 kronor. Skulderna vore däremot upptagna till 35,417 kronor 78 öre, på grund varav bristen i boet utgjorde 21,046 kronor 55 öre. Den huvudsakliga lösejendomen hade emellertid sålts genom lösöre köpskontrakt år 1925 för 4,917 kronor, och livförsäkringsbrev vore pantförskrivna för fulla värdet.

Änkan Hedeby vore, sedan dödsboet avträtt i konkurs, i fullständig saknad av tillgångar och beskattningsbar inkomst samt efter mannens död för sig och sina barns uppehälle i huvudsak hänvisad till främmande hjälp.

I detta sammanhang må erinras, att fråga om pension åt Hedebys efterlevande varit föremål för prövning vid 1930 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren i ämnet väckt motion. I utlåtande nr 32, punkt 25, anförde bankoutskottet, att utskottet visserligen funnit vad i motionen anförts tala för att understöd av statsmedel i en eller annan form lämnades Hedebys efterlevande, men utskottet, som för övrigt sade sig icke vara berätt att på grundval av den förebragta utredningen tillstyrka en åtgärd i sådan riktning, hade varit av den meningen, att ärendet vore av den art, att prövningen av detsamma i första hand borde ankomma på vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t. Utskottet hade också förmenat, att Kungl. Maj:t — därest efter närmare utredning omständigheterna funnes böra därtill föranleda — icke skulle underlåta att till riksdagen inkomma med framställning i ämnet. I anslutning till utskottets hemställan föranledde den väckta motionen icke till någon riksdagens åtgärd.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande har *domänstyrelsen*, som lämnat de bästa vitsord om nit och intresse beträffande Hedebys tjänstgöring inom domänverket, anført, att, då Hedeby såsom innehavare av allenast extra befattning icke varit i tillfälle att genom inträde i civilstatens änke- och pupillkassa eller annan statlig pensionsinrättning bereda sina efterlevande något bidrag till underhållet, synnerligen goda skäl syntes föreligga för beredande av understöd av statsmedel åt änkan, så länge hon förbleve i sitt änkestånd, och åt vart och ett av barnen intill uppnådd ålder av 18 år. Något bevis om att änkan vore oförmögen till arbete funnes visserligen icke bilagt ansökningshandlingarna, men änkan hade själv framhållit svårigheten att vid hennes ålder erhålla inkomstbringande arbete samt erinrat om, att hennes huvudsakliga tid toges i anspråk för skötseln av hem och barn.

Domänstyrelsen hade visserligen icke kunnat förebringa någon nämnvärd vidsträcktare utredning än den, som förelades 1930 års bankoutskott, men det syntes styrelsen fullt klart, att här föreläge ett fall, då statsverket borde träda stödjande emellan. Väl vore det sant, att Hedebys verksamhet i statens tjänst icke varit långvarig, men Hedeby hade dock avlidit under sin anställning i statstjänst och i det ögonblick, då han kunde räkna med något ljusare framtidsutsikter på den bana, dit intresse och fallenhet fört honom.

Vad de eventuella pensionsbeloppen beträffar, har styrelsen erinrat därom,

att i den vid 1930 års riksdag väckta motionen föreslagits ett årligt belopp av 600 kronor för änkan Hedeby och 184 kronor för vart och ett av barnen. Styrelsen insåge visserligen, att dessa belopp ingalunda kunde täcka kostnaderna för familjens uppehälle, men med hänsyn till dels Hedebys jämförelsevis korta tjänstetid, dels hans tjänsteställning såsom allenast extra tjänsteman med därav föranledd befrielse från varje inbetalning till pensionskassor, dels ock den praxis, som syntes hava utbildat sig beträffande pensioner och understöd åt efterlevande till statsanställda, ville styrelsen icke ifrågasätta högre pensionsbelopp än de av motionärerna föreslagna, dock med avrundning beträffande barnens pensioner till med 12 jämnt delbara belopp. Styrelsen förutsatte emellertid, att å samtliga dessa pensionsbelopp komme att utgå sedvanligt dyrtidstillägg.

På grund av vad domänstyrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att änkan Hedeby samt vart och ett av makarnas minderåriga barn Beck Stig Axel, Claes Per Åke, Erik Ulf Rickard, Britta Margareta och Gunilla Maria Augusta finge, räknat från och med den 1 oktober 1929, från statens domäners fond åtnjuta årligt understöd, änkan, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, med 600 kronor samt vart och ett av barnen till och med det år, varunder det uppnådde 18 års ålder, med 180 kronor.

Statskontoret, som den 23 mars 1931 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, har därvid anfört, att det av den av domänstyrelsen framlagda utredningen syntes ådagalagt, att Hedebys efterlämnade familj vore i behov av hjälp till sitt uppehälle samt att understöd borde lämnas åt familjen av domänverkets medel. Emellertid vore änkan Hedeby blott 37 år gammal och, såvitt handlingarna utvisade, fullt arbetsför. Här föreläge alltså ett fall, där under liknande omständigheter understöd ansetts icke böra beviljas änkan utan allenast såsom uppfostringsbidrag till barnen. Ordnares det på sådant sätt, syntes dock understödsbeloppet till varje barn skäligen böra något höjas, förslagsvis till 240 kronor. Statskontoret har för den skull hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vart och ett av makarna Hedebys fem barn finge från och med den 1 oktober 1929 till och med utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnådde 18 års ålder, av domänfondens medel uppbära ett årligt uppfostringsbidrag å 240 kronor.

Med hänsyn till Hedebys jämförelsevis korta verksamhet i statens tjänst har jag måst ställa mig i viss mån betänksam mot att understöd av statsmedel beredes hans efterlevande. I betraktande av de särskilda omständigheter, som anförts till stöd för en dylik åtgärd, vill jag dock ej motsätta mig, att staten träder hjälpande emellan.

Vad beträffar understödets omfattning, har domänstyrelsen föreslagit understöd för såväl änkan som barnen, under det att statskontoret på angivna skäl ansett, att understöd bör beredas familjen allenast i form av uppfostringsbidrag

*Departements-
chefen.*

för barnen. Jag delar statskontorets uppfattning i denna fråga. På sätt statskontoret förordnat torde emellertid, därest pension ej beviljas änkan, uppfostringsbidragen för barnen böra höjas utöver vad domänstyrelsen ifrågasatt. Understöden torde, på sätt ämbetsverken föreslagit, böra utgå från och med den 1 oktober 1929 och bestridas av domänfondens medel.

På grund av vad sålunda anförts får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett vart av avlidne extra jägmästaren Ernst Richard Hedeby och hans efterlämnade änka Greta Hedeby barn, Beck Stig Axel, Claes Per Åke, Erik Ulf Rickard, Britta Margareta och Gunilla Maria Augusta, må, räknat från och med den 1 oktober 1929, till och med utgången av det kalenderår, under vilket barnet uppnår 18 års ålder, från statens domäners fond uppbära ett årligt uppfostringsbidrag av 240 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—3:o) hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämna, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:
R. Borgström.